

Secció oberta

Mirador (1929-1937). Un model de periòdic
al servei d'una idea de país¹

per Carles Singla i Casellas

Professor de periodisme de la Universitat Pompeu Fabra

Mirador (1929-1937). Un model de periòdic al servei d'una idea de país

1. *Mirador (1929-1937). Un model de periòdic al servei d'una idea de país*, Barcelona, Universitat Pompeu Fabra, Departament de Periodisme i Comunicació Audiovisual, 2003, tesi doctoral.

Es tracta d'una tesi, dirigida pel professor Josep Maria Casasús, que es pot situar en l'àmbit de la història del periodisme. L'objecte és el setmanari *Mirador*, que es va publicar a Barcelona entre 1929 i 1937, en dues etapes. La més coneguda dura de gener de 1929 a agost de 1936. A la segona, la revista, com tantes altres publicacions de l'època, va ser requisada per les forces polítiques que havien aconseguit el control de la situació en aquell moment, en aquest cas el PSUC. De fet, no es pot parlar d'una requisada física, ja que *Mirador* no tenia infraestructures —locals o impremta—, sinó que va ser una confiscació de la capçalera, que va continuar apareixent fins al juny de 1937, quan va desaparèixer definitivament.

Mirador va ser fundat per Amadeu Hurtado, advocat i polític, que va ser diputat en diverses ocasions i conseller sense cartera en el primer Govern Macià de la Generalitat. El primer director de la publicació va ser Manuel Brunet, un periodista de llarga trajectòria que va continuar després en el setmanari *Destino*. A Brunet el va succeir en la direcció Just Cabot, no tan conegut, tot i que en els últims anys la seva figura ha experimentat un cert reconeixement. El punt àlgid de la trajectòria de Cabot com a periodista va ser justament al capdavant de *Mirador*. Després, durant la guerra es va exiliar a París i ja no va tornar; es va dedicar a la seva gran passió que era la bibliofília.

Per les pàgines de *Mirador* van passar periodistes molt coneguts, com Josep Maria de Sagarra —hi tenia una columna setmanal, «L'Aperitiu», que després es va recollir en llibre—, Sebastià Gasch, Rafael Tasis, Josep Palau, Joan Cortés i Vidal i, amb intervencions més puntuals i no tan extenses, altres personatges destacats de la literatura i del periodisme. Per exemple, Mercè Rodoreda, que hi publica algunes entrevistes, Bartomeu Rosselló-Pòrcel, que signa articles i reportatges, Joan Teixidor, Ignasi Agustí o Martí de Riquer, aquest principalment amb articles de divulgació sobre la història de la literatura.

La hipòtesi principal de la tesi és que *Mirador* suposa la introducció en el periodisme català d'un nou model de periòdic que trenca amb el doctrinarisme preponderant fins a aquell moment, és a dir, amb la voluntat dels periòdics de convèncer el lector. El que es proposa *Mirador* no és tant convèncer com orientar. És un model d'orientació cultural, perquè l'accent es posa molt en aquest àmbit en el cas de *Mirador*, però també política i social. Val a dir que no és un model que sorgeixi del no-res, sinó que senzillament es copia d'antecedents francesos, particularment de tres revistes molt conegudes en aquell moment, *Candide*, *Les Nouvelles Littéraires* i *Gringoire*, que a la França dels anys 1920 i 1930 van arribar a assolir tiratges fabulosos amb centenars de milers d'exemplars.

Mirador adapta aquest model que, traslladat al context català del moment, es caracteritza per fugir del doctrinarisme i pel propòsit molt

ferm i anunciat clarament de contribuir a la millora de la societat general. Aquest n'és el gran objectiu, però no s'hi vol arribar a través de la doctrina o de l'argumentació.

Així, a *Mirador* es dona un canvi en la utilització dels gèneres periodístics, amb un paper més protagonista per als gèneres interpretatius i en particular el reportatge i l'anàlisi, tot i que es manté una presència important dels gèneres argumentatius, sobretot la crítica, en l'àmbit de la cultura. Això es combina amb una estructura en seccions molt rígida, i una presentació dels continguts també molt ordenada. Una altra particularitat de *Mirador* és l'interès per anar més enllà del límit que suposen les seves pàgines, cosa que s'aconsegueix amb l'organització d'una sèrie d'activitats extraperiodístiques. D'aquestes, que en general obtenen un cert ressò en el seu moment, les que han deixat una petjada més profunda són les «Sessions Mirador» de cinema, però n'hi ha d'altres, com ara concursos per votació popular, en algun moment amb un cert component irònic. Així, en plena dictadura de Primo de Rivera organitzen una votació democràtica per escollir l'obra de teatre que més ha agradat al públic al llarg de la temporada. En un altre moment fan una petita experiència multimèdia consistent a fer un programa setmanal de ràdio basat en els continguts i els col·laboradors habituals de *Mirador*.

La metodologia utilitzada a la tesi està basada sobretot en l'anàlisi de contingut, i segueix principalment el model que proposa Jacques Kayser al llibre *Le Quotidien Français* i el treball de Joan Manel Tresserras en la seva tesi sobre *D'Ací i d'Allà*. En aquest sentit, hi ha la mateixa tria que va fer aquest darrer per l'exhaustivitat, és a dir, no s'analitza una selecció de números o d'articles, sinó que es fa un buidatge complet de la publicació.

Per fer això va caldre construir una base de dades considerablement gran fent una fitxa per a cadascuna de les unitats redaccionals de *Mirador* —una fitxa per a cada article o cada informació—. Aquesta base de dades, un cop buidats els 424 números de *Mirador* que es van publicar, té disset mil fitxes, cosa que la va convertir en un petit monstre laboriós de crear i complicat de tractar, sobretot perquè comportava el risc de limitar-se a una anàlisi molt quantitativa basada en xifres i estadístiques.

Per sort, tenir tot el contingut de *Mirador* buidat i indexat obria la porta a fer una anàlisi de tipus crític sobre els continguts dels setmanaris. Utilitzant el criteri d'ordenació per temes era molt fàcil reconstruir la línia del discurs sobre una determinada qüestió en un període concret o bé a càrrec d'un autor precís. Les mateixes fitxes van permetre reconstruir amb facilitat una relació de les activitats extraperiodístiques que es van fer i del ressò que cada una d'aquestes va obtenir en el seu moment.

La tesi fuig del que seria una biografia convencional del periòdic, que semblava que no tenia massa sentit perquè no aportava gran cosa de

nou ni tampoc era gaire viable, ja que els arxius de tot el que tenia a veure amb l'administració del periòdic es van perdre durant la guerra. Els col·laboradors supervivents —que en començar a treballar encara eren uns quants, però lamentablement molts d'ells ens han anat deixant al llarg d'aquests anys— havien tingut un paper molt limitat i constituïen una font complementària molt interessant però que de cap manera podia donar peu per si sola a una biografia.

Així, l'anàlisi quantitativa es basa en primer lloc en els gèneres periòdics i les estructures amb què el mitjà transmet la seva cosmovisió, la visió del món, i, en segon lloc, en els temes. Pel que fa a aquests, se n'avalua tant el tractament com la presència. La quantificació permet, per exemple, constatar que aquest setmanari que se subtitula «de Literatura, Art i Política», en realitat el que més tracta són temes socials, de societat en un sentit ampli.

Pel que fa a l'anàlisi dels continguts, en la tesi s'hi entra en detall, però podem apuntar alguns elements destacats. Per exemple, *Mirador* parla bastant i de forma molt clara de la seva missió, del que s'ha proposat ser en el món i que és aquest objectiu ambiciós de millora de la societat en tots els seus aspectes. És una meta que va lligada, en certa manera, a una funció didàctica. En política hi ha uns valors que són permanents —defensa de la democràcia, del catalanisme—, al costat d'unes preses de posició política més conjunturals. En una primera època hi ha molta proximitat a Acció Catalana, sobretot en determinats moments; més endavant s'adopta una posició molt més neutral, i a la segona època es deriva cap a la militància marxista pròpia del PSUC. En l'àmbit de la societat hi ha una forta defensa de les formes de cohesió social que es dóna, per exemple, a través de personatges que són presentats com models a seguir o també a través de la crítica, a vegades molt incisiva i divertida, de comportaments que es consideren impropis. Aquesta crítica es troba sobretot en una secció que també ha deixat una certa petjada a la memòria històrica, «Mirador Indiscret», l'epígraf que reunia setmanalment a la portada tota una sèrie de xafarderies. En el mateix àmbit es troba també el tractament de problemes socials com la immigració —amb els famosos reportatges sobre el «Transmiserià», de Carles Sentís— o com la pobresa, entre d'altres problemes.

Sobre les qüestions de cultura, el discurs s'orienta cap a la defensa de productes culturals autòctons, lògicament en els camps en què hi ha producció. En altres, com en el cinema, hi ha intents, per exemple quan es produeix el primer llargmetratge parlat en català, l'adaptació d'*El Cafè de la Marina*, de Josep Maria de Sagarra, que dirigeix Domènec Pruna. Hi ha molta informació del rodatge i fins i tot un dels crítics del setmanari, Sebastià Gasch, hi té un paper de figurant, però vistos els resultats cinematogràfics, ho deixen córrer. En altres camps, com la literatura o el teatre, és on aquesta defensa de la producció autòctona és

més intensa. En aquest sentit, es fa un ús curiós del criteri lingüístic. Hi ha una discriminació lingüística molt clara sobretot en teatre. Les obres que s'estrenen en català a Barcelona són objecte de seguiment, mentre que al teatre comercial estrenat en castellà només se li fa algun tipus de cas molt puntualment. En canvi, en el cinema aquest criteri no s'aplica ja que si s'apliqués, senzillament ja no hi hauria informació del cinema perquè tot s'estrenava intertitulat —els rètols de les pel·lícules mudes— o doblat en castellà.

Un altre tret distintiu del discurs de *Mirador* en l'àmbit cultural és una obertura de criteris molt gran, que li permet tractar amb igual rigor i el mateix interès productes molt avantguardistes i altres amb una vocació molt popular, com el circ. Per exemple, l'estrena d'*Un chien andalou* a Barcelona té lloc en una de les sessions organitzades per *Mirador*. En el terreny de les arts plàstiques es tracta amb igual atenció les últimes coses que estan fent Dalí, Picasso o Miró que els pintors de les generacions anteriors —per exemple modernistes, com Rusiñol o Casas— que encara estan en actiu. En el cas de les arts escèniques se segueix tant el teatre convencional com la dansa, el flamenc, el circ.

La conclusió és que, efectivament, *Mirador* implanta per primer cop aquest model tot i que no sempre el segueix rigorosament. En determinats moments, per exemple, després de la victòria d'Esquerra Republicana a les eleccions de 1932 al Parlament de Catalunya, es recuperen una mica unes tendències més doctrinalistes, amb un enfrontament molt fort contra la política del Govern de la Generalitat. Aquesta posició se suavitza després de la mort de Macià, quan Companys forma un govern en què entren altres partits, entre els quals Acció Catalana. Aleshores *Mirador* adopta una posició política molt més neutral i retorna a aquesta tendència més interpretativa i menys doctrinalista.

El model va tenir una continuïtat molt clara després de la desaparició de *Mirador*. El primer continuador va ser *Meridià*, un setmanari que va sortir durant la guerra, i el seguidor més clar del model és *Destino*. És coneguda l'anècdota que, els primers anys de la postguerra, hi havia persones que quan compraven aquest setmanari al quiosc deien «Doni'm *Mirador*», i, de fet, part de l'equip periodístic de *Destino* eren originàriament col·laboradors o redactors de *Mirador*.